

ANKARA TİCARET BORSASI AR-GE MÜDÜRLÜĞÜ

SEKTÖR ARAŞTIRMALARI

RAPOR NO:1

ANKARA'NIN ASPİR BİTKİSİ PROFİLİ

Hazırlayan

Handan KAVAKOĞLU (ATB AR-GE, Gıda Yüksek Mühendisi)

Yasemin OKUR (ATB AR-GE, Kimya Mühendisi)

Mart,2014

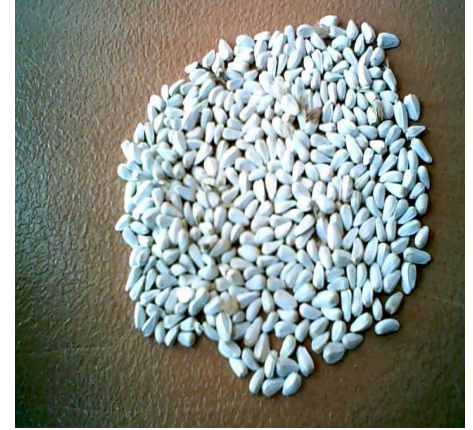
İÇİNDEKİLER

1. ASPİR BİTKİSİNİN EKONOMİK ÖNEMİ VE KULLANIM ALANLARI.....	1
1.1. Aspir Nedir ve Nerelerde Yetiştir.....	1
1.2. Kullanım Alanları ve Ekonomiye Katkısı.....	1
2. ASPİR ÜRETİMİNE VERİLEN DESTEK VE TEŞVİKLER.....	3
3. ASPİR NE ZAMAN VE NASIL EKİLİR.....	3
3.1. Ekim zamanı.....	3
3.2. Ekim Şekli.....	3
4. ASPİR BİTKİSİNİN İSTATİSTİKLERİ VE PİYASA VERİLERİ.....	4
4.1. Ankara Aspir İstatistikleri ve Piyasa Verileri.....	4
4.2. İç Anadolu Bölgesi Aspir İstatistikleri.....	5
4.3. Türkiye Aspir İstatistikleri.....	7
5. SONUÇ.....	8

1. ASPİR BİTKİSİNİN EKONOMİK ÖNEMİ VE KULLANIM ALANLARI

1.1. Aspir Nedir ve Nerelerde Yetiştirir

- ✓ Aspir ülkemizde geleneksel olarak çok eski yıllardan beri tarımı yapılan ve daha çok yağ bitkisi olarak kullanılan bir üründür.
- ✓ Orta Anadolu'nun geleneksel yağ bitkisi olan aspir kurağa dayanıklılığı ile ülkemizin yağışı yetersiz, sulanmayan Orta Anadolu ve Geçit Bölgelerinde başarıyla yetiştirilebilmektedir. İç Anadolu ve geçit bölgelerinde aspirin potansiyel ekim alanı 2.5 milyon ha'dır.
- ✓ Aspir, İç Anadolu'da kuru tarım yapılan alanlarda hububat münavebesine girebilecek en uygun bitkidir. Hububat – Aspir - Yem Bitkisi - Nadas münavebesi söz konusu alanlar için önerilebilir.
- ✓ Aspir, hububat tarımının yapıldığı her türlü iklim ve toprak koşullarında yetişebilmektedir ve aspir tarımındaki en önemli avantaj, hububat tarımındaki bütün alet-ekipmanların kullanılabilmesidir. Bu özelliğinden dolayı, üreticiler tarafından benimsenmesi daha kolay ve çabuk olacaktır.
- ✓ Aspir bitkisinin biodizel kalitesi çok iyi olup, kıraç ve verimsiz araziler de yetiştirilebilecek bir yağ bitkisidir.

1.2. Kullanım Alanları ve Ekonomiye Katkısı

- ✓ Tohumlarında yeni çeşitlerde yaklaşık % 46-47'ye kadar yağ bulunmaktadır. Yağının en bariz özelliği, doymuş yağ asitleri oranının düşük, doymamış yağ asitleri oranının yüksek olması, batılı ülkelerde margarin, mayonez ve salata yağı olarak tüketilmesidir.
- ✓ Aspir yağı yemeklik yağ olarak kullanımının yanında vernik, boya, baskı mürekkebi, koruyucu, alkit reçinelerin üretiminde ve sabun sanayinde'de kullanılmaktadır. Stabilizesinin az olması nedeniyle insan beslenmesinde taze olarak tüketilme veya ek olarak hidrojenasyon masrafını göze alarak margarin haline getirme zorunluluğunu ortaya çıkarmaktadır. Aspir'in hayvan beslenmesinde de kullanma imkânı vardır ve yem de protein ve yağ miktarını artırır.

- ✓ Aspir bitkisi, yeşilken direkt olarak hayvanın otlatılmasında da uygundur. Direkt otlatmanın yanında, silaj veya kuru ot (yem) yapımına da elverişlidir. Yem olarak çok besleyici olup besin değeri en az yulaf ve yonca kadardır.

Aspir bitkisinin, kendisi ile birlikte ondan elde edilen ürünlerin, değişik sektörlerce tercih edilmesi bu bitkiye diğer yağ bitkilerine göre ayrıcalık sağlamaktadır. Bu bitkinin yeşil aksamından itibaren kuru sapları, çiçekleri, tohumu, yağı, yağı alındıktan sonra kalan küspesinin değişik alanlarda kullanılması, bitkinin çok yönlülüğünü ortaya koymada haklı bir gerekçe olmaktadır.

Ülkemizde bitkisel yağ açığı olduğunu biliyoruz. İhtiyacımızı karşılamak için yağlı tohum, ham yağ ve küspe ithalatına ödediğimiz değer (her ne kadar bunun bir bölümünü rafineri yağ olarak ihraç etsek de) 2013 de 4.5 milyar doları geçmiş bulunmaktadır. Son yıllarda açığımızı kapatmak için yeni fırsatlar da doğmuştur.

Bunların başında 4.2 milyon hektar olan nadas alanlarının aspir üretiminde kullanılması gelir. Bu değerde bir alanda sadece aspir yetiştirilmesi ile yaklaşık 6 milyon ton çekirdek, bundan da; 2 milyon ton ham yağ ve 4 milyon ton küspe üretilebilir. elde edilen yağın 1 milyon tonunu yemeklik yağ, 1 milyon tonunu biyodizel ihtiyacı için kullanılabilir. Bugünkü değerlerle bu miktarda yağ ve küspenin değeri çarpan etkisiyle beraber en az 10 milyar TL demektir.

2. ASPİR ÜRETİMİNE VERİLEN DESTEK VE TEŞVİKLER

Aspir 2006 yılında desteklenen ürünler kapsamına alınmış olup, gerekli şartları taşıyan üreticilere 2012 yılında 40 krş/kg, bu yıl 45 krş/kg destek verilmiştir. Bunun yanında 2012' de aspir için yurtiçi sertifikalı tohum kullanım desteği 4 TL/da, yurtiçi sertifikalı tohum üretim desteği 0,50 TL/kg olarak belirlenmiştir. Ayrıca çiftçiye mazot ve gübre desteği de sağlanmaktadır.

3. ASPİR NE ZAMAN VE NASIL EKİLİR

3.1. Ekim Zamanı

Yıllık yağışın yetersiz ve sulama imkanının olmadığı kuru tarım alanlarında, erken ilkbaharda ekim yapmak daha uygundur. İç Anadolu Bölgesinde toprak sıcaklığının +4 °C ve üzerinde olduğu ve ilk tava geldiği Mart 15-Nisan 15 tarihleri arasında ekimi yapılmalıdır. Bu tarihten önce ekilmesi soğuk zararını ortaya çıkarır. Geç ekimler ise verimi düşürür. Kışları ılıman geçen bölgelerde sonbaharda (Kasım Ayı) yapılmalıdır.

3.2. Ekim Şekli

Ekimin mibzerle yapılması homojen bir çıkışı ve ot kontrolünün daha iyi yapılabilmesini sağlar. Tohumların yeknesak dağılımı için mutlaka makine ekimi tercih edilmelidir. Ekimler hububat mibzeri ile dar sıra aralığında (13-20 cm), toprağın nem durumuna göre 2.5- 4.0 cm derinliğe yapılmalıdır. Daha derin ekimler çıkış problemi yaratır. Ekim öncesi ve ekim sonrası toprak silindir ile sıkıştırılır ise hem tohumlar eşit derinliğe bırakılmış olur, hem de iyi bir çıkış sağlanır. Toprak sıcaklığının ve neminin uygun olduğu koşullarda ekimden bir hafta sonra çıkışlar başlar. Eğer ekimden sonra şiddetli yağmurlar nedeniyle toprak kaymak bağlamış ise aspir tohumlarının topraktan çıkabilmesi için kaymak kırılması yapılmalıdır.

Kaynak: Akşehir İlçe Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü <http://www.aksehirtarim.gov.tr/Haber/Aspir/Aspir.htm> 14.11.2008

4. ASPİR BİTKİSİNİN İSTATİSTİKLERİ VE PİYASA VERİLERİ

4.1. Ankara Aspir İstatistikleri ve Piyasa Verileri

Çizelge-1: Ankara Aspir İstatistikleri (2010-2013)

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (CPA Sınıflamasına göre)

Düzyey3 kod	Düzyey3 adı	Ürün adı	Yıl	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
TR510	Ankara	Aspir	2010	12.086	12.086	2.633	218
			2011	35.109	35.105	5.367	153
			2012	49.050	49.050	7.406	151
			2013	142.089	142.089	24.876	175

Kaynak: TÜİK

Aspir tohumlukları 1,5-3,5 TL arasında satılmaktadır. 2014 ilk verilerine göre aspir tohumu borsalarda 0,80-0,85 TL/kg olarak işlem görmüştür. Bu rakamlar ışığında 2013 verileri baz alındığında Ankara bölgesinde senelik üretimi 142.089 ton olan aspir tohumunun ortalama 0,80TL/kg fiyatının, 19.900.800 TL'lik bir işlem hacmi sağladığı söylenebilir.

Borsamızda 2012 ve 2013 Aspir işlemlerine ilişkin tablo aşağıdadır.

Çizelge-2: Ankara Ticaret Borsası Aspir Tescil Verileri (2012-2013)

ÜRÜN	KG FİYATI (EN AZ)	KG FİYATI (EN ÇOK)	ORTALAMA FİYAT	MİKTAR (KG)	TUTAR (TL)
ASPIR (2012)	0,55	0,89	0,77	1.772.320	1.362.023,96
ASPIR (2013)	0,58	0,95	0,75	8.790.500	6.628.441,96

4.2. İç Anadolu Bölgesi Aspir İstatistikleri

Çizelge-3: İç Anadolu Bölgesi Aspir İstatistikleri (2010-2013)

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (CPA Sınıflamasına göre)

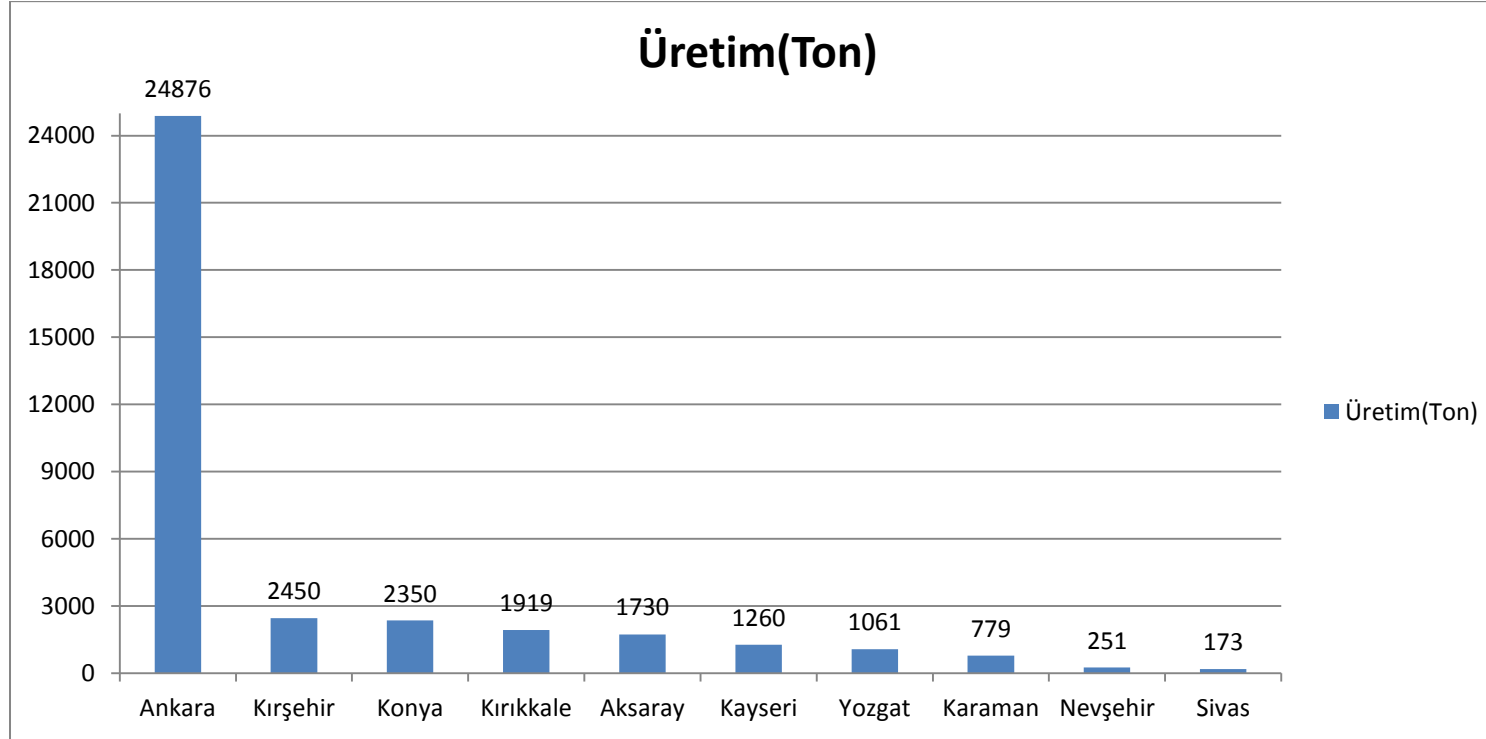
Düzyey1 kod	Düzyey1 adı	Ürün adı	Yıl	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
TR5	Batı Anadolu	Aspir	2010	33.754	33.754	8.129	241
			2011	54.894	54.880	9.093	166
			2012	70.929	70.929	9.949	140
			2013	169.128	169.128	27.960	165
TR7	Ortaanadolu	Aspir	2010	18.024	18.024	6.803	377
			2011	12.602	12.592	2.168	172
			2012	11.790	11.770	1.894	161
			2013	57.742	57.421	8.844	154

Kaynak: TÜİK

Batı Anadolu İlleri: **Ankara**, Konya, Karaman

Orta Anadolu İlleri: Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir, Kayseri, Sivas, Yozgat

TÜİK verileri incelendiğinde Batı Anadolu illerinde 2013 yılında 169.128 dekar alanda yapılan üretiminin % 84'ü Ankara gerçekleşmiştir. Ankara ilindeki ortalama verime (175 kg/da) bakıldığında ise Batı Anadolu verim ortalaması olan 165 kg/da dan daha fazla olduğu, dolayısıyla aspir üretim veriminin Ankara' da -Konya ve Karaman'a kıyasla- daha fazla olduğu söylenebilir.

Grafik-1: 2013 yılı İç Anadolu illeri bazında aspir üretim miktarları(ton)

Not: 2013 yılında Niğde' de aspir üretimi yapılmamıştır.

4.3. Türkiye Aspir İstatistikleri

Çizelge-4: 2013 yılı Türkiye Aspir İstatistikleri

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler (CPA Sınıflamasına göre)

Düzyey3 kod	Düzyey3 adı	Ürün adı	Yıl	Ekilen alan(dekar)	Hasat edilen alan(dekar)	Üretim(ton)	Verim(kg/da)
TRA21	Ağrı	Aspir	2013	548	548	71	130
TRB12	Elazığ	Aspir	2013	264	264	65	246
TRB21	Van	Aspir	2013	17	17	2	118
TRB22	Muş	Aspir	2013	9.867	9.867	1.480	150
TRB23	Bitlis	Aspir	2013	55	55	7	127
TRC21	Şanlıurfa	Aspir	2013	10.783	10.783	828	77
TR211	Tekirdağ	Aspir	2013	110	110	16	145
TR212	Edirne	Aspir	2013	219	219	44	201
TR221	Balıkesir	Aspir	2013	1.426	1.426	143	100
TR322	Denizli	Aspir	2013	110	110	9	82
TR332	Afyon	Aspir	2013	6.510	6.510	804	124
TR333	Kütahya	Aspir	2013	60	60	6	100
TR334	Uşak	Aspir	2013	55	55	7	127
TR412	Eskişehir	Aspir	2013	24.674	24.674	2.768	112
TR413	Bilecik	Aspir	2013	4.669	4.669	645	138
TR510	Ankara	Aspir	2013	142.089	142.089	24.876	175
TR521	Konya	Aspir	2013	18.569	18.569	2.305	124
TR522	Karaman	Aspir	2013	8.470	8.470	779	92
TR611	Antalya	Aspir	2013	428	428	76	178
TR711	Kırıkkale	Aspir	2013	13.765	13.444	1.919	143
TR712	Aksaray	Aspir	2013	8.877	8.877	1.730	195
TR714	Nevşehir	Aspir	2013	1.765	1.765	251	142
TR715	Kırşehir	Aspir	2013	16.337	16.337	2.450	150
TR721	Kayseri	Aspir	2013	7.706	7.706	1.260	164
TR722	Sivas	Aspir	2013	1.157	1.157	173	150
TR723	Yozgat	Aspir	2013	8.135	8.135	1.061	130
TR812	Karabük	Aspir	2013	428	428	68	159
TR822	Çankırı	Aspir	2013	913	913	111	122
TR832	Tokat	Aspir	2013	27	27	4	148
TR833	Çorum	Aspir	2013	691	691	116	168
TR834	Amasya	Aspir	2013	4.196	4.196	926	221

Orta Anadolu İlleri olan belirtilen 8 ildeki 2013 yılına ait toplam aspir üretimi ise Ankara üretiminin 1/3' ü kadardır. 2013 yılında tüm Türkiye' de 31 ilde aspir üretimi yapılmış olup, Ankara Türkiye aspir üretiminin %55'ini karşılamıştır(**Çizelge-3**).

5. SONUÇ

Hem yemeklik yağ ihtiyacımızın karşılanması hem de bitkisel yağlardan biodizel üretimi için, Aspir tarımının ülkemizde yaygınlaştırılması gerekmektedir. Kuraklığa dayanıklı olduğundan ülkemizin hemen hemen her tarafında özellikle atıl durumda olan alanlarda, ekonomik olarak getirisi fazla olan diğer bitkilerin yetiştirilemeyeceği alanlarda rahatlıkla yetiştirilebilecek bir bitkidir. Ülkemizde ayçiçeği yetiştiren her tesis ilave bir makine kullanmadan, herhangi bir değişiklik yapmadan Aspir tohumunu da kolayca yağa işleyebilir. Bu durum ayrıca, hammadde yetersizliğinden atıl durumda bekleyen pek çok tesise de iş imkanı yaratacaktır.

Yukarıda da bahsedildiği gibi aspir tahıl, yem bitkisi ve yağlı tohumların ekildiği tüm alanlara ekilebilmektedir. Ankara' da 2013 yılında tahıl, yem bitkisi ve yağlı tohumların ekildiği toplam alan 750.000 ha dolaylarındadır. Ankara için aspir ekim potansiyelinin 750.000 ha civarında olduğunu söyleyebiliriz. Aspir üretimi genellikle kuru alanda yapıldığından bu potansiyelin kuru tarım alanındaki kısmını ele almak gerekir. Bu da Ankara için %94 civarındadır yani 705.000 ha' lık tarım alanı ekime uygun potansiyel olarak alınabilir. Ancak aspirin münavebe bitkisi olarak ekileceğini göz önüne alırsak; en fazla iki yılda bir ekilebilir. Böylece yıllık 350.000 ha' lık alanda ekilebilmesi teorik olarak mümkündür.

2014 yılı Türkiye aspir üretim miktarı için 100.000-500.000 ton arasında öngörüler bulunmaktadır. Ankara' da teorik olarak hesaplanan üretim alanında(350.000ha) ekim yapılmış olsa ve bu üründen ortalama 175 kg/da (2013 Ankara aspir üretim verimi) verim elde edilirse yıllık üretim miktarı 612.500 tonu bulacaktır.

Tüm bu istatistikler Ankara' nın aspir üretimi için gelişime açık bir potansiyel barındırdığını göstermektedir.